

Načelo pluralnosti in subjektivnosti

Darja Pavlič

Pedagoška fakulteta, Maribor

O poglavju *Lirika* v knjigi *Slovenska književnost III* sem že pisala za revijo *Literatura*, zato bom svoj prispevek omejila na nekaj načelnih pripomb. Zdi se mi potrebno, da delo presojava v okviru avtorskih intenc in ne s stališča lastnih (ne)izpoljenih pričakovanj. Avtorji *SK III* svojih izhodišč in namer žal niso predstavili v obliki posebnega poglavja ali uvoda v knjigo, vendar so ob različnih priložnostih (na primer ob predstavitvi knjige na slavističnem kongresu v Novi Gorici) spregovorili tudi o njih. Omenjali so predvsem metodološko pluralnost in subjektivnost pri izboru avtorjev.

Načelo metodološke pluralnosti v sodobni literarni vedi ne more biti sporno. Toda na vprašanje, ali so v *SK III* uporabljene različne metode, ne morem odgovoriti pritrtilno. Opazne so razlike v izpeljavi, izhodišče pa je pri različnih piscih isto. Metodološka zasnova je najbolj jasna in dosledno izpeljana v prispevku Jožeta Pogačnika. Gre za delo tradicionalnega literarnega zgodovinarja, ki proučuje razvoj literarnih pojavov, to pa tako, da jih vključuje v širše periodizacijske sklope. Zanje uporablja izraze (književna) doba, včasih tudi stilna formacija, struja in epoha. Izraz stilna formacija in njeno definicijo je prevzel od Aleksandra Flakerja. Ker je književna doba v stilu uresničen nov pogled na svet in življenje, je predmet raziskovanja dvojen: proučiti je treba formalna in vsebinska določila. Pogačnik je analiziral značilnosti dveh književnih dob, vendar njegovo poimenovanje vzbuja nekatere pomisleke (ob eksistencializmu je sam opozoril, da prevzema že obstoječe sloge; pojem strukturalizem pa se ni širše uveljavil). V prispevku Denisa Poniža, ki govori o poeziji po letu 1970, metodološko izhodišče ni tako izkristalizirano. Tudi on uporablja formalna in vsebinska določila pri predstavljanju avtorjev, omenja vrsto »tokov« in »smeri«, vendar ne opredeli njihovih medsebojnih razmerij. Tako npr. ni jasno, ali je izraz ultramodernizem nadrejeni pojem, ki bi ga lahko postavili na isto raven kot Pogačnikova eksistencializem in strukturalizem. V poglavju o dramatikki se je Poniž sicer načelno odrekel izdelavi literarnih modelov, vendar se zdi, da je vsaj v poglavju o poeziji ostal na pol poti. Ker ni podal globalne oznake postmodernizma, je za bralca zelo moteče njegovo opisovanje različnih pojavov s pridevnikom »post-moderno«.

Drugo načelo, o katerem so govorili avtorji *SK III* v Novi Gorici, je subjektivnost pri izboru predstavljenih pisateljev. Zdi se mi presenetljivo, da se v nekaterih odzivih na knjigo pojavlja zahteva po objektivnem izboru. Subjektivnosti se po mojem mnenju ni mogoče (in ni potrebno!) izogniti. Hujši se mi zdi problem kriterijev: ker so subjektivni, naj bodo eksplicitirani vsaj v tako pomembnem delu, kot je nacionalna literarna zgodovina. Ponovno se moram vrniti k metodologiji. V prispevku Jožeta Pogačnika so kriteriji izbora jasni. Gre za krožni proces: posamezna lite-

rarna dela določajo značilnosti dobe, iz teh pa je razvidno, kdo so nosilci literarnega razvoja. Pri Denisu Ponižu je stvar drugačna: ker ni definicije dobe, ni jasno, v katerih primerih gre za značilne predstavnike in kdaj za »prezrte« pesnike. Več kriterijev bralca zmede, če ne ve, kateri je bil uporabljen. Ob načelnem pristanku na subjektivnost izbora se mi zdi potrebno opozoriti na problem poučenosti bralca. Ali ima v slovenskih razmerah možnost seznaniti se z različnimi pogledi? Bojim se, da je odgovor negativen.

April 2002